

A.47. AFECTACIÓ A L'ACCÉS UNIVERSAL A LA JUSTÍCIA

En l'àmbit de l'Administració de justícia, hi continuen havent queixes que posen en relleu els retards en la tramitació d'alguns assumptes judicials. Aquests retards, que s'han posat en coneixement del president del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, acaben provocant la vulneració del dret a un procés sense dilacions indegudes, un mal endèmic de l'actual sistema judicial.

Si bé Administració de justícia compleix uns mínims per ser considerada justícia de qualitat, les seves mancances –tant de mitjans personals i organitzatius com estructurals– estan abocant-la a una situació difícil i de penúria amb greus efectes sobre la tutela judicial efectiva.

En vista dels darrers canvis duts a terme pel Govern espanyol, no sembla que sigui possible donar-hi una solució adequada, definitiva i sostinguda en el temps. Ans el contrari, el Ministeri de Justícia ha impulsat una sèrie de reformes en l'àmbit de l'Administració de justícia, adoptades amb l'opinió contrària dels diversos operadors jurídics i sectors socials, entre les quals destaquen la imposició de les taxes judicials i la supressió de places de jutge substitut.

La supressió de places de jutge substitut generarà més retards en l'Administració de justícia

Els arguments al·legats en contra d'aquestes reformes tenen el denominador comú que suposen un retrocés en els drets del ciutadà davant la justícia i en el funcionament d'aquest servei públic i, per tant, dificulten l'accés dels ciutadans a l'obtenció d'una tutela judicial efectiva. En l'àmbit de la carrera judicial, un dels col·lectius afectats per aquestes reformes són els jutges substituïts i els magistrats suplents, que s'han adreçat a aquesta institució com a Associació de Jutges Substituïts i Magistrats Suplents (AJSYMS)

per exposar la difícil situació actual en la qual es troben.

Així mateix, en l'àmbit de l'assistència jurídica gratuïta, també s'ha rebut una queixa de la Comissió del Torn d'Ofici i Assistència al Detingut de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona per la reducció en els imports dels mòduls retributius dels advocats (Q 04567/2013), sens perjudici de la tramitació individual de cadascuna de les queixes que s'han rebut sobre aquest tema.

Les darreres mesures del Ministeri de Justícia provoquen grans efectes sobre la tutela judicial efectiva

La Llei 10/2012, de 20 de novembre, per la qual es regulen determinades taxes en l'àmbit de l'Administració de justícia i de l'Institut Nacional de Toxicologia i Ciències Forenses (d'ara endavant "Llei de taxes"), ha estat objecte de rebuig per part de ciutadans i organitzacions perquè consideren que vulnera el dret a la tutela judicial efectiva de l'article 24 de la Constitució (CE), i també el principi d'igualtat de tots els ciutadans davant la llei de l'article 14 de la CE, en relació amb l'article 9.2 CE, en la mesura que correspon als poders públics promoure les condicions perquè la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en què s'integra siguin reals i efectives.

Pel que fa a l'àmbit d'intervenció del Síndic de Greuges, aquesta institució ha rebut queixes de ciutadans i institucions que posen de manifest que la Llei de taxes vulnera alguns dels drets fonamentals de la CE. Entre les queixes rebudes, s'ha de fer una menció especial de la lliurada pel Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya el passat 1 de febrer de 2013, acompanyada per 11.163 signatures dipositades amb còpia certificada a la seu de la institució.

Després d'analitzar la Llei de taxes, es va trametre un escrit al Defensor del Poble per sol·licitar-li que es duguessin a terme les actuacions oportunes, a fi d'impulsar les modificacions que permetessin garantir

tant la igualtat de tracte davant la llei com el dret d'accés a la tutela judicial efectiva. El Síndic també va suggerir al Defensor del Poble que presentés un recurs davant el Tribunal Constitucional (TC) contra la norma esmentada, proposta que aquest va desestimar perquè considerava que l'acord amb el ministre de Justícia per modificar la Llei incloent-hi algunes observacions fetes pel Defensor del Poble eren suficients per garantir el dret d'accés gratuït a la justícia.

Davant aquesta situació de protestes, setmanes més tard de l'entrada en vigor de la norma, atenent les recomanacions del Defensor del Poble, i davant el reconeixement exprés que el ciutadà havia de pagar un import desproporcionat en alguns casos, la Llei de taxes va ser modificada pel Reial decret llei 3/2013. Així, el preàmbul del Reial decret llei ja afirma que l'aplicació de la Llei havia evidenciat que, malgrat que les taxes no es consideraven per si soles lesives de cap dret, hi podia haver casos concrets en els quals la seva quantia resultés excessiva.

Hi ha dubtes sobre la constitucionalitat del decret llei que regula les taxes judicials

Sens perjudici de la reforma acomplerta, encara ara persisteixen dubtes raonables de vulneració de drets constitucionals, com el de l'accés gratuït a la justícia de l'article 119 de la CE. Per això, no és estrany que tant la llei com el decret llei esmentats hagin estat objecte de diversos recursos d'inconstitucionalitat davant el TC. Així, la institució ha tingut coneixement que el TC ha acordat admetre a tràmit la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada pel Jutjat Social número 1 de Tarragona, que qüestiona la constitucionalitat de les taxes que graven l'exercici de la jurisdicció social, i la plantejada per la secció setena de la Sala Contenciosa Administrativa de l'Audiència Nacional, respecte a les taxes judicials exigides en el procés contenciós administratiu.

Respecte als articles 8.2 i 1.9 de la Llei de taxes, l'Audiència Nacional (Interlocutòria de 6 de setembre de 2013) indica que poden infringir l'article 24.1 CE, que queda conculcat no per l'exigència del pagament de la taxa (que dins de certs límits és perfectament constitucional, com assenyala la Sentència 20/2012), sinó per les conseqüències derivades de la falta de pagament (arxivament del procediment). També assenyala que les conseqüències de l'impagament de la taxa són desproporcionades i excessives i que, en definitiva, no tenen en compte la proporcionalitat que ha de regir entre la finalitat que es persegueix i els principis de capacitat econòmica, igualtat, equitat i justícia, ja que al final només accedeixen a la justícia les persones amb prou recursos econòmics o persones jurídiques amb prou liquiditat.

Una altra de les reformes que, sens dubte, també generarà més retards en l'Administració de justícia en detriment dels ciutadans és la de la Llei orgànica del poder judicial (d'ara endavant LOPJ), duta a terme per la Llei orgànica 8/2012, de 27 de desembre, de mesures d'eficàcia pressupostària en l'Administració de justícia, que suposa la pràctica desaparició de la figura dels denominats *jutges substituïts* i *magistrats suplents*. En xifres, la Llei afecta un col·lectiu de més de 1.500 persones a tot l'Estat, 270 d'aquests a Catalunya, i preveu l'actuació d'aquests professionals tan sols en casos excepcionals i davant circumstàncies motivades.

L'accés gratuït a la justícia es veu compromès per les taxes judicials

La reforma s'acull al principi d'austeritat i a la interinitat, i té com a objectiu elevar els nivells de professionalitat de la carrera, però omet qualsevol referència a la regularització de la situació d'aquest col·lectiu, que té una experiència i preparació sòlides en la prestació del servei públic de la justícia.

Aquesta decisió sense cap tipus de mesura de previsió també ha estat qüestionada per la carrera judicial i els operadors jurídics en un moment de sobrecàrrega de treball, en què el nombre d'assumpes que han de resoldre jutges, magistrats i suplents excedeix les seves possibilitats.

La CE atribueix a jutges i magistrats la funció d'administrar justícia. Per això, l'article 117.1 estableix que "la justícia emana del poble i és administrada en nom del rei per jutges i magistrats integrats dins el poder judicial". A aquests, els correspon en exclusiva la funció de jutjar i fer executar allò jutjat (art. 117.3 CE), per a la qual cosa són investits d'un dels tres poders de l'Estat, el poder judicial.

En el desenvolupament de la tasca constitucional encomanada de jutjar i fer complir allò jutjat hi ha participat i contribuït un col·lectiu excel·lent de juristes, els jutges i magistrats suplents, que, com s'ha indicat més amunt, amb la reforma de la LOPJ la majoria s'ha quedat sense feina i sense la possibilitat de consolidar un lloc de treball que ha desenvolupat durant tants anys.

L'Associació és de l'opinió, i així ho ha fet saber a la institució, que "se'ls han d'oferir possibilitats reals que els permetin l'accés a la carrera judicial i a altres cossos de l'Administració de justícia ja existents o que es preveu crear arran de la nova configuració de la planta judicial". En aquest sentit, el Parlament de Catalunya, entre altres organismes, ha instat el Govern de la Generalitat a reclamar al Govern espanyol mesures molt concretes vinculades a la regularització i el reconeixement efectiu dels drets d'aquest col·lectiu.

Per això, el Síndic considera que, tot i que la pràctica desaparició d'aquest col·lectiu es presenta com una mesura que s'adopta per un criteri d'eficiència econòmica, en realitat és una mesura que representa el mateix cost econòmic perquè preveu que les substitucions les facin els membres de la carrera judicial –és a dir, els titulars– de manera voluntària i retribuïda. Malgrat això, aquesta voluntarietat difícilment es podrà produir, atès que els jutjats estan desbordats i tot això obliga els jutges a treballar molt per sobre de la càrrega de feina fixada per a

cadascun dels jutjats, la qual cosa, sens dubte, generarà més retards en l'Administració de justícia.

Pel que fa a la càrrega de treball, és una constatació l'elevat volum de treball a què s'enfronten diàriament els jutges i magistrats de l'Estat espanyol i de Catalunya. Malgrat que en el període 2011-2012 es va produir una reducció respecte a l'any 2010, segons dades del Consell General del Poder Judicial (CGPJ), fins ara s'ha mantingut un altíssim mòdul d'entrada d'assumpes en el conjunt de les diferents jurisdiccions que supera àmpliament els mòduls establerts pel CGPJ.

Les conseqüències d'aquesta situació impliquen un increment dels assumpes pendents de resoldre, més retard en els assenyalaments i un esgotament i desànim de les persones que treballen en l'àmbit de l'Administració de justícia. Un exemple que reflecteix aquesta situació d'insostenibilitat és el dels judicis ràpids, que s'haurien d'assenyalar dins dels quinze dies següents a l'entrada de les diligències al jutjat de guàrdia, però, segons la Memòria del Deganat de Barcelona de 2012, s'estan assenyalant amb un retard de nou mesos.

En l'àmbit de la justícia gratuïta, la Comissió del Torn d'Ofici i Assistència al Detingut (d'ara endavant TOAD) s'ha adreçat al Síndic per informar de l'important descens de les quantitats destinades a sufragar els costos del TOAD. Segons la informació facilitada per la Secretaria de Relacions amb l'Administració de Justícia, es constata l'aplicació d'una reducció lineal del 3% en l'import dels mòduls de compensació econòmica per les actuacions dels advocats en justícia gratuïta.

Si bé el Síndic no és aliè al context econòmic actual i a la necessitat de racionalitzar i ajustar la despesa, comparteix amb el TOAD que la partida assignada a la subvenció de l'assistència jurídica gratuïta continua sent deficitària. Per aquest motiu, ha suggerit al Departament de Justícia que els pagaments d'aquestes retribucions es facin de manera puntual, amb la finalitat que els advocats que han prestat els serveis no es vegin doblement penalitzats. A hores d'ara s'està en espera de rebre'n la resposta.

Queixa 00667/2013

El Síndic rep diverses queixes arran de l'entrada en vigor de la Llei 10/2012, que regula, entre altres qüestions, les taxes judicials. Entre els escrits rebuts, destaca el que lliura el Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya (CICAC) acompanyat per 11.163 signatures dipositades amb còpia certificada a la seu del Síndic de Greuges.

Després d'analitzar el text de la Llei i les al·legacions formulades pel CICAC, el Síndic considera que la llei esmentada vulnera alguns drets de la Constitució, motiu pel qual s'adreça al Defensor del Poble, a qui suggereix que presenti un recurs davant el Tribunal Constitucional i recomana la modificació de la Llei 10/202.

Queixa 04701/2013

El promotor de la queixa exposa que havia iniciat un procés d'incapacitació de la seva mare el 2010 i el Jutjat Mixt 2 d'Arenys de Mar encara no li havia assignat cap tutor legal ni administrador patrimonial.

El Tribunal Superior de Justícia va informar que la tramitació del procediment havia estat lenta, però constant, tenint en compte el procediment objecte de la queixa i l'entrada d'assumptes al jutjat.

No obstant això, el Tribunal Superior de Justícia conclou que aquesta dilació no és acceptable, en termes de qualitat del servei prestat en aquest cas, segons el que disposa el punt 19 de la Carta de drets del ciutadà davant de l'Administració de justícia. Per aquest motiu, acorda requerir el secretari del jutjat perquè l'informi de l'estat de la peça de jurisdicció voluntària i del nomenament i acceptació del càrrec de tutor.